

Natuurbegraven

**kan bijdragen aan uitbreiding, verbetering
en instandhouding van kwaliteit van bos,
natuur en landschap in Nederland**

Statement

Natuurbegraven kan bijdragen aan uitbreiding, verbetering en instandhouding van de kwaliteit van bos en natuur in Nederland. Dat is de belangrijkste conclusie van het *Platform Natuurbegraven in Nederland* na bestudering van het rapport “Terug naar de natuur- mogelijke effecten en juridische aspecten t.a.v. natuurbegraven, asverstrooien en urnbijzetting in natuurgebieden” van Alterra.

Het Platform is gevormd uit deelnemers aan een studiereis naar Engeland - op initiatief van Jocyse Sengers en Evert de Niet - in maart jl. naar natuurbegraafplaatsen en bestaat uit representanten van: eigenaren/beheerders van bos/natuurbezit en natuurbegraafplaatsen; de uitvaartbranche; landschapsarchitecten en adviesbureaus. Bij het beoordelen van het rapport heeft het platform de ervaringen van de studiereis naar Engeland mee laten wegen.

De kernconclusies voor het platform zijn:

- Milieubelasting door natuurbegraven is verwaarloosbaar;
- Natuurverstoring door grafdelving t.b.v. natuurbegraven is kortdurend en beslaat per keer een minuscuul oppervlak van ca. 2,5 m²;
- Niet de mate van grafdichtheid is bepalend voor natuurverstoring, maar het aantal begravingen per ha/jaar;
- Natuurbegraven is de minst versturende vorm van natuurgebruik en aanmerkelijk minder dan bij andere vormen van natuurgebruik;
- Natuurbegraven is een antwoord op de behoefte van mensen aan contact met de natuur en het levert tegelijkertijd een bijdrage aan verantwoord bos- en natuurbeheer.

Het platform pleit voor:

- Uitwisseling en ontwikkeling van kennis en ervaring m.b.t. natuurbegraven in bos, natuur en landschap in Nederland;
- Beleids- en beheersplannen voor natuurbegraafplaatsen die integraal onderdeel zijn van de beleids- en beheersplannen voor bos-, natuur- en landschapsgebieden waarvan ze deel uitmaken;
- Samenstellen van een handleiding voor planvorming, ontwikkeling en beheer van natuurbegraafplaatsen in bos, natuur en landschap in Nederland;
- Verkennen van mogelijkheden tot certificering van natuurbegraafplaatsen in bos, natuur en landschap in Nederland.

Deelnemers Platform Natuurbegraven in Nederland

Trudy van Dijk,	Wageningen	Uitvaart- en ritueelbegeleiding
John Jansen,	Veghel	Landschapsarchitectuur
Ab van Middelkoop	Oudeschans	Natuurbeheer en -begraafplaats i.o. Reiderwolde
Evert de Niet	Groningen	Uitvaartverzorging en verzekering
Gé Peterink	Venray	Natuurbegraafplaats i.o. Weverslo
Willem van Rooijen	Amersfoort	Adviesbureau
Michel Schols	Maastricht	Natuurbegraafplaats Eygelshof
Erik Schrama	Koudekerk a/d Rijn	Uitvaartverzorging
Joyce Sengers	Eindhoven	Landschapsarchitectuur
Trudy de Weerd	Oudeschans	Natuurbeheer en -begraafplaats i.o. Reiderswolde
Ada Wille	Koudekerk a/d Rijn	Landschapsarchitectuur

Contact: Gé Peterink, Postbus 308, 5800 AH Venray Tel. 0478 584535, E-mail:

De Minister van Landbouw, Natuur
en Voedselkwaliteit
mevrouw G. Verburg

Geachte mevrouw ,

Hierbij bieden wij u onze reactie aan op het rapport “Terug naar de natuur- mogelijke effecten en juridische aspecten t.a.v. natuurbegraven, asverstrooien en urnbijzetting in natuurgebieden”.

Inleiding

Het rapport “Terug naar de natuur” is een waardevolle bron van informatie en bevat veel bouwstenen die gebruikt kunnen worden bij het nemen van beslissingen met betrekking tot natuurbegraafplaatsen. Op een aantal punten behoeft het rapport aanvullingen, nuancering of correcties. Dat is voor de deelnemers aan de studiereis “Natuurbegraafplaatsen Engeland” reden om te reageren. Daartoe hebben de deelnemers zich verenigd in het Platform Natuurbegraven in Nederland. Het platform beoogt bij te dragen aan kennisontwikkeling en visievorming en eventueel planvorming over natuurbegraven in relatie tot beheer en beleid van bos, natuur en landschap in Nederland. Het Platform Natuurbegraven in Nederland bestaat uit representanten van:

- eigenaren/beheerders van bos/natuurbezit en natuurbegraafplaatsen (i.o);
- uitvaartbranche;
- landschapsarchitecten en adviesbureaus.

Het doel van de studiereis was om kennis te nemen van de ervaringen en resultaten met natuurbegraven in Engeland. De keuze voor Engeland is voor de hand liggend. Daar is inmiddels zo’n 20 jaar ervaring met dit fenomeen. Praktijkmensen en wetenschappers presenteren en bespreken hun ervaring en inzicht met elkaar en delen die ook graag met ons. De kennis en inzichten opgedaan tijdens deze studiereis worden in Nederland gebruikt bij het ontwikkelen van nieuwe natuurbegraafplaatsen. Uitgaande van de maatschappelijke belangstelling voor natuurbegraven in Nederland en de ervaringen in Engeland, dienen we rekening mee te houden dat het aantal natuurbegraafplaatsen in Nederland de komende jaren sterk zal toenemen.

Het Platform is blij met het verschijnen van het rapport “Natuurbegraven in Nederland”. Vooral ook omdat de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in haar aanbiedingsbrief aan de Tweede Kamer schrijft dat ze met *deze studie* een kennisbijdrage wil leveren aan partijen die bij dit onderwerp betrokken zijn. De aanleiding voor de studie is gelegen in Kamervragen uit 2005 en uit vragen vanuit een concreet initiatief. De minister stelt in haar aanbiedingsbrief echter heel duidelijk dat . . . *gemeenten verantwoordelijk zijn voor het bestemmen van een locatie als (natuur)begraafplaats*. . . Zij stelt daarom dat . . . *mijn ministerie daar geen directe rol in speelt* . . .

Het Platform wil daarom middels deze brief graag een kennisbijdrage leveren aan alle partijen die bij dit onderwerp betrokken zijn. En bovendien wil het Platform zich inspannen om de kennis verder te ontwikkelen en te verspreiden, zodat er in Nederland een praktijk m.b.t. natuurbegraven ontstaat waar alle partijen zich in kunnen vinden en die recht doet aan zowel natuurdoelstellingen als aan doelstellingen gericht op natuurbegraven.

Reactie op de conclusies van het rapport.

1. We onderschrijven de conclusie dat er een toenemende vraag is bij mensen naar natuurbegraven. Het rapport stelt dat daarbij de voorkeur uitgaat naar bos op droge zandgronden. Dat lijkt meer een gevolg van het feit dat de eerste initiatieven op die gronden hebben plaatsgevonden. Vraag en aanbod zullen in de naaste toekomst uitwijzen of dat zo blijft. Het is jammer dat het rapport - dat een kennisbijdrage wil leveren - geen aandacht besteed aan natuurbegraven op andere gronden zoals bijvoorbeeld graslanden. Daarmee is juist in Engeland ook veel kennis en ervaring opgedaan.
2. De conclusie dat de huidige natuurbegraafplaatsen nogal sterk afwijken van de uitgangspunten voor natuurbegraven, komt wat voorbarig over. We stellen vast dat er tot nu toe nog nergens een debat of studie is geweest over de vraag wat we precies verstaan onder natuurbegraven. Op dit moment is Wikipedia nog de norm. De gebruikte terminologie impliceert zowel het gebruik van bestaande als het benutten van mogelijkheden om nieuwe natuur te ontwikkelen.
3. We onderschrijven de conclusie dat de milieubelasting door begraven van stoffelijke resten of asurnen en door verstrooien van crematieas in natuurterreinen verwaarloosbaar is. Het is daarom des te merkwaardiger dat in de eerste publiciteit over het rapport precies het tegenovergestelde naar voren komt. Dit wordt o.i. mede veroorzaakt doordat de focus zeer nadrukkelijk op deze aspecten is gericht, met onevenwichtige uitvergroting als gevolg. Door de nauwgezette en uitvoerige bestudering van alle consequenties van natuurbegraven op het milieu in het rapport kan daardoor er al snel een vertekend en “gedramatiseerd” beeld ontstaan. Het is belangrijk alle feiten in de juiste verhoudingen en genuanceerd te blijven zien.
4. De conclusie dat natuurbegraven is ingegeven door de “*vermeende*” idee van “teruggeven aan de natuur” doet geen recht aan de intenties en praktijk van de mensen die nu met natuurbegraven bezig zijn. Het doel is juist dikwijls exclusief behoud of ontwikkeling van natuur.
5. Het graven van het graf wordt door de onderzoekers gezien als een ernstige natuurverstoring. En bij het verstrooien van as is dat het effect van (hyper)eutrofiëring. Het ontbreekt hier aan een nuancering, waardoor niet duidelijk wordt of het effect groter of kleiner of (minder) ernstig is dan als gevolg van bijvoorbeeld de verstoring door periodieke houtoogst, afplaggen, aanleg van golfbanen, (dag)recreatief medegebruik, gebruik als speelbos etc.
6. De reguliere kuildiepte van graven levert volgens de onderzoekers nauwelijks of geen probleem op. Het wordt niet duidelijk waarom in het rapport dan toch wordt gesteld dat voor de zekerheid toch dieper moet worden gegraven. Er wordt gewezen op het risico van verstoring door vossen, zwijnen en honden. Maar voorbeelden worden niet genoemd. Het risico lijkt vooral te leven in de fantasie van de rapporteurs. Hier loert het gevaar van stemmingmakerij.

7. We onderschrijven de conclusie dat bezoekdruk niet of nauwelijks tot milieu en natuurproblemen leidt. Het omgekeerde is eerder het geval. Mensen die kiezen voor natuurbegraven hebben eerder meer betrokkenheid bij natuur en milieubelangen en zullen er daarom voorzichtiger mee omgaan.
8. Het seizoenseffect, d.w.z. dat in bepaalde periodes in het jaar meer of minder verstoring plaatsvindt, is wat betreft het bezoeken hetzelfde als het bezoek van recreanten, het organiseren van evenementen etc. Wat betreft het maken van kuilen lijkt het seizoenseffect veel minder te zijn dan bijvoorbeeld bij reguliere boswerkzaamheden als houtoogst. Vanzelfsprekend blijft de natuurwetgeving ook gelden voor natuurbegraafplaatsen. Diezelfde wetgeving voorziet ook middels de gedragscodes bosbeheer en natuurbeheer op adequate wijze in de mogelijkheid tot ontheffing onder bepaalde voorwaarden. Beide gedragscodes zullen dus ook voor natuurbegraafplaatsen van toepassing zijn.
9. De conclusie dat verstoring van de natuur in relatie tot bepaalde bostypen niet overall even groot is, onderschrijven we. Hierbij moeten we wel bedenken dat gekozen bostypen in zowel bestaande als nieuwe natuur dikwijls tot stand komen door ingrepen die ernstig verstorend zijn.
Wij zijn van mening dat een natuurbegraafplaats ook een keuze moet maken voor een bepaald na te streven bos- of natuurtype en dat het beheersplan vervolgens aangeeft hoe dat gerealiseerd gaat worden. En vervolgens welke bijdrage het fenomeen natuurbegraafplaats daaraan levert. Kwaliteitsverbetering van bestaande natuur en ontwikkeling van nieuwe natuur komt alleen tot stand door menselijke keuzes van wel/niet ingrijpen en stimulerend maatregelen.
10. De conclusies met betrekking tot grafdichtheid roepen veel vragen op en zijn naar onze mening niet onderbouwd. We missen hierbij het onderscheid tussen EHS en niet-EHS en tussen bos, natuur, weiland en andere landschappelijke gebieden. Een genoemd percentage van 5% verstoring als acceptabel is daardoor tamelijk willekeurig. Het is bijvoorbeeld niet duidelijk of dit bedoeld is als niet meer dan 5% verstoring per jaar of voor de eeuwigheid. Dat laatste is wel erg lang. Vooral als we ervan uitgaan dat allerlei andere maatregelen ter verbetering van de kwaliteit van natuur en bos dikwijls nog geen periode van 6 jaar betreffen. Denk aan diverse subsidieregelingen, de tijdsintervallen tussen periodes van houtoogst etc.
11. De praktijk in Engeland is dat natuurbegraafplaatsen een grafdichtheid kennen die varieert van enkele honderden tot enkele duizenden graven per ha. Een spreiding in de tijd (gelimiteerd aantal graven per ha per jaar) en daarna een periode van rust zorgt er in die situaties voor dat er van natuurverstoring nauwelijks sprake is. In de meest intensieve vormen van gebruik van natuurbegraafplaatsen in Engeland blijkt dat jaarlijks nog geen 0,75% van de oppervlakte wordt verstoord. Als we uitgaan van de in het rapport genoemde ca. 80 begravingen per ha/jaar, dan nog is er sprake van gebruik van niet meer dan 2% van de oppervlakte per ha/jaar. Voor asverstrooien en begraven van urnen is het ruimtebeslag nog aanmerkelijk minder..
12. Het is jammer dat de onderzoekers niet de juridische effecten en oplossingsrichtingen van natuurwetgeving en ruimtelijke wetgeving op natuurbegraven hebben onderzocht. Want daar is in de praktijk behoefte aan. We noemden al de gedragscodes bosbeheer en natuurbeheer. We denken ook aan het combineren van bos- en natuurbestemming

in samenhang met de bestemming natuurbegraafplaats (de dubbele bestemming). We pleiten ervoor om voor natuurbegraafplaatsen goede bos- en natuurbeheersplannen te maken. Dat doet recht aan de belangen van bos en natuur en aan de intenties van mensen die kiezen voor natuurbegraven als bijdrage aan het in balans brengen/houden en in standhouden en verbeteren van bos en natuur.

Overige opmerkingen

1. In het rapport is het fenomeen natuurbegraven nogal strikt langs de natuurtechnische meetlat gelegd. Het rapport ademt nogal de sfeer van natuurbeschermers die elke vingerwijzing naar bos en natuur als een bedreiging voor natuur en milieu zien. Terwijl de feiten aantonen dat van een bedreiging geen sprake is. Integendeel zelfs. Dat is jammer, want dat belemmert een goede samenhang en afstemming met alle belangen en betrokkenen, waar het bij natuurbegraven nu juist om gaat. Hier liggen de kansen om bestaande natuur te versterken en nieuwe natuur te ontwikkelen.
2. Het is jammer dat de juridische aspecten van bijvoorbeeld het creëren van voorzieningen voor ontvangst van bezoekers (accommodatie, infrastructuur etc.) en het houden van eigentijdse rituelen (die nog volop in ontwikkeling zijn en dat vanuit de visie op natuurbegraven ook moeten blijven) niet zijn onderzocht. Daardoor missen we hier ook oplossingsrichtingen, die aangeven hoe natuurbegraven een verantwoorde plek kan krijgen in de voorgestane bos- en natuurbeheersplannen. Datzelfde geldt ook voor de mogelijkheden van multifunctioneel ruimtegebruik (natuur, bos, cultuur, educatie, recreatie etc.).
3. Uit de literatuurlijst blijkt dat er nogal eens gebruik wordt gemaakt van citaten uit scripties van studenten. Dat is een erg smalle basis voor het doen van forse uitspraken.
4. Het rapport legt veel nadruk op het type oerbos of extreem natuurbos als referentiekader voor het onderzoek. Vergelijkingen van de effecten van natuurbegraven in relatie tot de effecten die functies als recreatiebos, speelbos, sportbos, parkbos, stadsbos etc. hebben ontbreken.
5. Het rapport besteed geen aandacht aan de initiatieven en mogelijkheden om gebruikmakend van het instrument natuurbegraven nieuwe natuur te ontwikkelen, zoals in Eijgelshoven en in Reiderswolde het geval is. Daardoor wordt natuurbegraven als instrument voor natuurontwikkeling niet belicht.

Tot slot

Het Platform acht gesprek en nadere toelichting op de hiervoor gemaakte opmerkingen en suggesties van belang voor een goed gebruik van het rapport “Terug naar de natuur”. We zijn volop bereid tot dat gesprek en die toelichting. We zijn ervan overtuigd dat natuurbegraven een waardevolle bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling, instandhouding en verbetering van de kwaliteit van bos en natuur in Nederland. Verdere verkenning en uitwerking van bijvoorbeeld een handleiding met checklist of van een certificeringstraject kan bijdragen aan een onderbouwde en genuanceerde besluitvorming op individueel en gemeentelijk niveau.

We zien uw reactie met belangstelling tegemoet.

Platform Natuurbegraven in Nederland,
Gé Peterink, contactpersoon